

ГЛОСАРІЙ

ГРАНИЧНО ДОПУСТИМА ДОЗА (ГДД) – максимальна кількість шкідливої речовини, проникнення або дія якої не призводять до згубних наслідків в організмі чи екосистемі.

ГРАНИЧНО ДОПУСТИМА КОНЦЕНТРАЦІЯ (ГДК) – максимальна кількість забруднюючої хімічної речовини (у воді, повітрі, ґрунті), яка не чинить прямого або опосередкованого негативного впливу на здоров'я людини та довкілля в цілому.

ГРАНИЧНО ДОПУСТИМЕ ЕКОЛОГІЧНЕ НАВАНТАЖЕННЯ (ГДЕН) – максимальне значення господарського чи рекреаційного навантаження на природне середовище, що встановлюється з урахуванням його ємності середовища, ресурсного потенціалу, здатності до саморегуляції та відтворення з метою охорони довкілля від забруднення, виснаження й руйнування.

ГРАНИЧНО ДОПУСТИМИЙ ВИКИД (ГДВ) – це кількість шкідливих речовин, яка не повинна перевищуватися під час викиду в повітря за одиницю часу, щоб концентрація забруднювачів на межі санітарної зони не була вищою за ГДК.

ГРАНИЧНО ДОПУСТИМИЙ СКИД (ГДС) – кількість шкідливих речовин у стічних водах, що є максимально допустимою для надходження у водний об'єкт й подальшого відведення з нього за одиницю часу для забезпечення норм якості води.

ДЕРЖАВНИЙ ОБЛІК ВІДХОДІВ – єдина державна система збирання, узагальнення, всебічного аналізу та зберігання відомостей про відходи під час їх утворення та здійснення операцій поводження з ними.

ДЖЕРЕЛО ВИДІЛЕННЯ ЗАБРУДНЮЮЧИХ РЕЧОВИН – об'єкт, в якому відбувається утворення забруднюючих речовин (технологічна установка, обладнання, апарат, склад сировини або продукції тощо).

ДЖЕРЕЛО ЗАБРУДНЕННЯ АТМОСФЕРИ – об'єкт, від якого забруднююча речовина надходить в атмосферу.

ДЖЕРЕЛО ПІДВИЩЕНОЇ НЕБЕЗПЕКИ – будь-яка діяльність, пов'язана з використанням, зберіганням або утриманням транспортних засобів, механізмів та обладнання, використанням, зберіганням хімічних, радіоактивних, вибухо- і вогнебезпечних та інших речовин, яка створює підвищену небезпеку.

ЕКОЛОГІЧНЕ КАРТОГРАФУВАННЯ – одна зі складових інформаційної системи екологічного управління, що ґрунтується на використанні топографічної інформації та спеціальних екологічних карт. Більшість екологічних проблем носять просторовий характер і потребують картографічного відображення. Оцінка стану навколишнього природного середовища завжди здійснюється з урахуванням територіального або ландшафтного підходу, оскільки ландшафти є тими територіальними системами, в умовах яких відбувається взаємодія людини і природи.

ЕКОЛОГІЧНИЙ КОНТРОЛЬ – спостереження й перевірка дотримання юридичними та фізичними особами вимог екологічного законодавства, застосування заходів попередження екологічних правопорушень.

ЕКОЛОГІЧНИЙ ПАСПОРТ – документ, що розробляється для забезпечення державного обліку об'єктів, які завдають шкоди навколишньому природному середовищу, контролю за станом екологічної безпеки, запобігання та усунення негативного впливу господарської та інших видів діяльності.

ЕКОЛОГІЧНИЙ ПАСПОРТ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА – нормативно-технічний документ, що включає дані щодо використання підприємством природних і вторинних ресурсів та визначення техногенного впливу виробництва на навколишнє природне середовище.

ЕКОЛОГІЧНИЙ ПАСПОРТ РЕКРЕАЦІЙНОГО ОБ'ЄКТА (ЕПРО) – це нормативно-технічний документ, що дозволяє аналізувати стан природоохоронної діяльності об'єкта, а також оцінювати її ефективність.

ЕКОЛОГІЧНИЙ ПАСПОРТ РІЧКИ – це уніфіковане зведення основних даних про водний режим, фізико-географічні особливості, використання природних ресурсів та екологічну обстановку в басейні річки.

ЕКОЛОГІЧНІ КАРТИ являють собою просторове відображення взаємодії живих організмів, людини та навколишнього природного середовища.

ЕКОЛОГІЧНІ НОРМАТИВИ – обов'язкові до виконання норми, спрямовані на охорону довкілля.

ЕКОЛОГІЧНО НЕБЕЗПЕЧНІ ВИДИ ДІЯЛЬНОСТІ – ті, які становлять екологічний ризик, небезпеку для довкілля, зокрема для життя та здоров'я людини; вони підлягають екологічній експертизі й ліцензуванню.

ЕКОЛОГО-АГРОХІМІЧНА ОЦІНКА ҐРУНТУ здійснюється шляхом внесення в агрохімічну оцінку поправки на забруднення його радіонуклідами, важкими металами й пестицидами з урахуванням кліматичних умов території, зрошення, осушення, кислотності та засоленості ґрунтів тощо.

ЕКОЛОГО-АГРОХІМІЧНИЙ ПАСПОРТ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ (ПОЛЯ) – документ, в якому міститься інформація про родючість ґрунтів (агрохімічні, фізико-хімічні та агрофізичні властивості) та їх агроекологічний стан (забрудненість важкими металами, радіонуклідами, залишками пестицидів та іншими токсикантами).

ЗБІР ЗА ЗАБРУДНЕННЯ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА – загальнодержавний податковий платіж, який сплачується фізичними та юридичними особами за здійснювані ними викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними й пересувними джерелами забруднення; скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти; утворення та розміщення відходів.

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ВІДХОДІВ – віднесення відходів до певних категорій і класифікаційних груп з урахуванням їх походження, складу,

стану, небезпеки для довкілля, здоров'я людини, технологічних можливостей утилізації та знешкодження.

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ВІДХОДІВ – комплекс разових організаційно-технічних заходів, спрямованих на виявлення, ідентифікацію, опис і реєстрацію відходів, облік обсягів їх утворення, утилізацію та видалення, а також на виявлення й обстеження місць утворення відходів і об'єктів поводження з ними.

КЛАС НЕБЕЗПЕЧНОСТІ ВІДХОДІВ – узагальнена характеристика окремих видів токсичних промислових відходів, яка встановлюється відповідно до складу відходів і токсикологічних властивостей їх компонентів. Усі токсичні промислові відходи, як і шкідливі речовини, поділяються на 4 класи.

КЛАС НЕБЕЗПЕЧНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА – узагальнена характеристика, яка встановлюється залежно від токсичності, комулятивності та здатності викликати негативні ефекти. Виокремлюють 4 класи шкідливих речовин: 1 клас – надзвичайно небезпечна речовина, гранично допустима концентрація (ГДК) яких менше від $0,1 \text{ мг/м}^3$; 2 клас – високонебезпечна речовина, $\text{ГДК} = 0,1 \dots 1,0 \text{ мг/м}^3$; 3 клас – помірно небезпечна речовина, $\text{ГДК} = 1,1 \dots 10,0 \text{ мг/м}^3$; 4 клас – малонебезпечна речовина, $\text{ГДК} > 10 \text{ мг/м}^3$.

МАКСИМАЛЬНО ДОПУСТИМИЙ РІВЕНЬ ЗАБРУДНЕННЯ (МДРЗ) – стандарт, встановлений для контролю якості питної води. МДРЗ характеризує максимальну кількість забруднюючих речовин у громадських системах водопостачання, яка дозволена чинним законодавством. Зазвичай МДРЗ виражається у мг або мкг на літр води.

НОРМА ВИКИДУ – сумарна кількість газоподібних, рідких і дисперсних відходів, дозволена для викиду в навколишнє природне середовище.

НОРМИ САНІТАРНО-ГІГІЄНИЧНІ – якісно-кількісні показники стану навколишнього середовища, додержання яких гарантує безпеку чи оптимальні умови існування людини.

НОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНЕ – встановлення меж допустимих змін стану природного навколишнього середовища без порушення умов його саморегулювання та самоочищення. Підґрунтям для екологічного нормування є екологічні стандарти й нормативні документи Мінприроди України.

ОРГАНІЗОВАНІ ДЖЕРЕЛА ЗАБРУДНЕННЯ АТМОСФЕРИ – пристрої для спрямованого скиду забруднюючих речовин в атмосферу (димар, вентиляційна шахта, аераційний ліхтар тощо).

ПАСПОРТ МАЛОЇ РІЧКИ – сукупність узагальнених даних, які характеризують особливості басейну й русла річки, структуру та особливості ландшафту, стан суходільних і водних ценозів, антропогенну освоєність басейну, а також визначають комплекс заходів щодо підвищення стійкості річкової екосистеми.

ПАСПОРТИЗАЦІЯ ВІДХОДІВ – процес послідовного збирання, узагальнення та зберігання відомостей про кожний конкретний вид відходів, їх походження, технічні, фізико-хімічні, технологічні, екологічні, санітарні, економічні та інші характеристики, методи їх вимірювання й контролю, а також про технології їх збирання, перевезення, зберігання, обробки, утилізації, видалення, знешкодження та захоронення.

ПЕРВИННИЙ ОБЛІК ВІДХОДІВ – реєстрація у формах первинних облікових документів (картки, журнали, анкети) відомостей про відходи під час їх утворення на підприємстві та здійснення операцій поводження з ними.

ПОТЕНЦІЙНО НЕБЕЗПЕЧНИЙ ОБ'ЄКТ – це об'єкт, що створює реальну загрозу виникнення надзвичайної ситуації; об'єкт, на якому використовуються, виготовляються, переробляються, зберігаються або транспортуються небезпечні радіоактивні, пожежовибухові, хімічні речовини та біологічні препарати; об'єкти з видобування корисних копалин; гідротехнічні споруди тощо.

РАДІОЛОГІЧНИЙ (РАДІОЕКОЛОГІЧНИЙ) ПАСПОРТ ГОСПОДАРСТВА – документ, в якому міститься інформація про особливості сільськогосподарського виробництва в певному господарстві (з урахуванням радіоекологічної ситуації) і проживання людей в населених пунктах, що знаходяться на території певного господарства.

САНІТАРНО-ЗАХИСНА ЗОНА – територія між підприємством і житловим масивом, вільна від будь-яких забудов, що забезпечує нейтралізацію шкідливих викидів природним шляхом. Залежно від якісних і кількісних характеристик забруднювачів підприємства за ступенем шкідливості СЗЗ поділяють на 5 класів: 1 клас – 1000 м; 2 клас – 500 м; 3 клас – 300 м, 4 клас – 100 м; 5 клас – 50 м. На межі СЗЗ та житлового масиву концентрації шкідливих речовин не повинні перевищувати 0,3 ГДК.

ТЕХНІЧНИЙ ПАСПОРТ ВІДХОДУ – нормативно-інформаційний документом, у якому вказано назву окремого виду відходу, місце, умови й обсяги його утворення, технічні, фізико-хімічні, технологічні, екологічні, економічні та інші характеристики, методи його контролю, а також подано відомості про наявні й можливі технології переробки, зберігання, транспортування, утилізації або видалення конкретного відходу виробництва.

ХІМІЧНЕ СПОЖИВАННЯ КИСНЮ (ХСК) – кількість кисню, яка необхідна для повного окиснення органічних і неорганічних речовин, що містяться у воді, під дією окиснювачів. Виражається в кількості кисню, витраченого на окиснення забруднюючих речовин о одиниці об'єму води за певний час: 5 діб – ХСК5, 10 діб – ХСК10. Правила охорони поверхневих вод встановлюють норматив ХСК для водойм і водостоків: у місцях господарсько-питного водокористування – не більше ніж 15 мг/л O₂, у місцях господарсько-побутового водокористування – не більше ніж 30 мг/л O₂.

